

Nr 545

Av herr Hagberg m. fl., om lagstiftning rörande statliga företagsnämnder.

(Lika lydande med motion nr 452 i Första kammaren)

De anställdas krav på ökat inflytande inom företagen där de är anställda är en fråga som blir alltmer aktuell. Nuvarande ordning, som innebär att de anställdas befogenheter begränsas till att mottaga information samt ge synpunkter till företagsledningarna inom ramen för nuvarande avtal om företagsnämnder, motsvarar inte vad de anställda menar med företagsdemokrati.

Avtalet om företagsnämnderna utgjorde vid tidpunkten för dess ikraftträdande ett framsteg och var ett resultat av den kamp för vidgad demokrati som de anställda förde. Men uppgörelsen betraktades endast som ett första steg på vägen mot ett verkligt inflytande för de anställda. Fortfarande är det så, att företagsledningarna ensamma bestämmer och oberoende av vad de anställdas representanter i nämnderna anför genomför sina dispositioner.

Hur aktuell frågan om en vidgning av demokratien på detta område är framgår av att nio motioner i saken förelåg vid senaste LO-kongressen. I en av dessa motioner, från Metalls avd. nr 85 i Jönköping, noterar man att frågan varit föremål för diskussion inom fackföreningsrörelsen under lång tid. Motionären menade att det åberopade avtalet medför ökade möjligheter för de anställda att inverka på för dem viktiga och angelägna frågor inom företagen, men »fortfarande har avtalet en sådan utformning att företagsledningen ensidigt bestämmer och beslutar, medan våra ledamöter i nämnden har att begränsa sig till att framföra synpunkter och önskemål. Vi betraktar detta förhållande som otillfredsställande och anser att 1960-talet bör bli den tidsperiod, då åtgärder vidtages för att de anställda verkligen skall få ökat inflytande på arbetsplatsen. En sådan önskan sammanfaller även med kravet på ökad trygghet i anställningen och kravet på att vi på ett bättre sätt skall ges möjligheter bevaka bevarandet av vår ekonomiska standard under en alltmera intensiv men nödvändig rationaliseringsprocess.»

Motionen återspeglar det kända faktum att företagsnämnderna inte blivit vad de anställda avsåg. Den återspeglar också den oro de anställda känner över att inte ha något verkligt inflytande över företagets skötsel, deras planering, investeringsverksamhet, rationaliseringsfrågor etc. Med andra

ord: de känner otrygghet inför vad framtiden kan medföra för dem. Därtill bidrar naturligtvis erfarenheten att företagen fortfarande vidtar genomgripande förändringar i produktionen utan att de anställda får vara med och diskutera planerna härför.

Under senare tid har tre händelser av detta slag blivit kända. STAL-Laval beslutade flytta produktionen från Nacka till Finspång utan att företagsnämndens ledamöter fick tillfälle att anföra sina synpunkter på åtgärden. Information om åtgärden fick de först sedan bolagsledningen fattat sitt beslut. Någon möjlighet att inverka på beslutet hade de inte. Samma var förhållandet vid transaktionen med Uddevallavarvet. Trots oron bland de anställda, som såväl företaget som statsmakten var underkunnig om, avgjordes formerna för kombinationen staten—Eriksbergs Varv utan att de anställdas ledamöter i företagsnämnden rådfrågades. En omdisponering vid Finnboða varv medförde att tio tjänstemän per rekommenderat brev uppsades, likaså utan att de anställdas synpunkter fick komma till uttryck innan beslutet fattades.

Tendensen från företagsledningarnas sida att vägra de anställda att inverka på beslut om för de anställda viktiga frågor finns också på det statliga området. Den pågående rationaliseringen inom de statliga verken tillhör de frågor där de anställda inte bara bör erhålla information utan där de direkt bör ha ett avgörande inflytande. Vederbörande departement har emellertid uppenbarligen uppfattningen att ett sådant inflytande från de anställdas sida inte är önskvärt.

Inställningen tycks vara att nuvarande ordning, med de begränsningar som företagsnämnderna har, är vad de statsanställda skall nöja sig med då det gäller inflytande. Det försök de anställdas förhandlare gjorde vid senaste förhandlingen om nämndavtalet om att vidga de anställdas möjligheter att påverka beslut mötte kompakt motstånd från statsmaktens representanter. Ändå rörde sig kravet endast om att de anställdas synpunkter skulle få framföras till högre myndighet innan frågorna avgörs. I förslaget hette det att »innan beslut fattas eller när yttrande avges till högre myndighet eller instans inom företaget, gällande viktigare frågor eller förändringar, skall företagsnämndens uppfattning anmälas eller anges».

Det faktum att regeringens förhandlare avslog detta blygsamma krav kan inte få vara sista ordet i frågan. En gammal och, enligt vår uppfattning, riktig inställning är att staten skall vara mönsterarbetsgivare. Den bör därför gå före också då det gäller att tillförsäkra sina anställda ett ökat inflytande. Det förefaller därvid nödvändigt att slå in på lagstiftningens väg i detta avseende. Lagstiftningens väg har med framgång använts då det gäller en rad av för de anställda viktiga spörsmål.

Därför bör en utredning om de statliga företagsnämndernas arbetsformer genomföras. Denna skulle säkert bli av stort värde även då det gäller frågan om de anställdas ökade inflytande inom det privata näringslivet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en utredning med uppgift att utreda frågan om företagsnämndernas arbetsformer i statliga företag och verk samt framlägger förslag till lag som tillförsäkrar de anställda ökad insyn och verklig medbestämmanderätt.

Stockholm i januari 1963

H. Hagberg

C.-H. Hermansson

Henning Nilsson

Gunvor Ryding

Helmer Holmberg